

Betygskriterier vid IÄD – en vägledning

Inledning

Detta dokument utgör ett komplement till de regler för utbildning på grundnivå och avancerad nivå som är fastställda både på nationell nivå och centralt på Stockholms universitet¹. Dokumentet är avsett för att ge vägledning vid utformningen av betygskriterier vid IÄD. Utöver de centrala reglerna finns lokala principer för utformning av betygskriterier för att de ska vara så enhetliga som möjligt på institutionen. Syftet med denna strävan efter enhetlighet är att skapa tydlighet för både studenter och lärare genom att strukturen i dokumenten känns igen. Värt att notera är att kurser² kan skilja sig åt när det gäller såväl innehåll som undervisnings- och examinationsformer. Det innebär att vissa avsteg från principerna kan vara möjliga om det finns goda skäl för det. I detta avseende utmärker sig exempelvis VFU-kurser, vilka behandlas mot slutet av detta dokument. I texten ges även några rekommendationer som innebär att en viss utformning är önskvärd, även detta för enhetlighetens skull.

I Stockholms universitets *Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå* anges förutsättningarna för betygskriterierna för en kurs:

Betygskriterier anger de kvalitativa krav studenten ska uppfylla för de olika betygsgraderna vid examination. Kriterierna ska utformas med utgångspunkt i de förväntade studieresultaten för kursen eller den delkurs som examineras.

Betygskriterierna ska vara skriftliga och meddelas studenterna vid kursstart eller delkursstart. *SU FV-0152-25, s. 18*

Enligt reglerna ska en students prestationer examineras och bedömas utifrån samtliga förväntade studieresultat (FSR) som anges i kursplanen. Denna täta koppling mellan FSR och betygskriterier gör att arbetet med att skriva kursplanen och betygskriterierna rekommenderas att ske samtidigt. För mer information om utformning av FSR vid IÄD hänvisas till dokumentet *Förväntade studieresultat vid IÄD – rekommendationer* (dnr SU-130-0264-25)³.

¹ De regeldokument som det hänvisas till i texten är följande:

- Stockholms universitets [Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå](#), dnr SU FV-0152-25 samt
- [Mall för kursplaner på grundnivå och avancerad nivå vid Humanistiska fakulteten](#), dnr SU FV-0179-26.

Av dessa framgår att de i sin tur styrs av det nationella regelverk som i huvudsak består av Högskolelagen och Högskoleförordningen. Här hänvisas emellertid endast till ovan nämnda regeldokument.

² Ordet *kurs* används i tillämpliga fall även i en vidare betydelse där även *delkurser* kan inbegripas.

³ Dokumentet finns på IÄD:s webbsida: *Internt*, avsnittet *Grundutbildning – rutiner och kursdokument* under rubriken *Kursplan – arbetsordning*.

Institutionen för ämnesdidaktik

Förhållandet mellan förväntade studieresultat och betygskriterier

De förväntade studieresultaten i kursplanen uttrycker *vad* en student ska kunna vid kursens slut för att uppnå godkänt resultat. Betygskriterierna anger *med vilken kvalitet* studenten⁴ uppfyller varje FSR för att prestationen ska motsvara ett visst betygssteg.

I Humanistiska fakultetens mall för kursplaner anges regeln att "[d]e förväntade studieresultaten ska formuleras med hjälp av aktiva verb" (SU FV-0179-26 s. 10). Detta sker enligt följande modell för FSR:

För godkänt resultat på kursen ska studenten kunna:

- **redogöra** för teorier om... osv.

I betygskriterierna ska samma ord som i FSR användas, fast med det aktiva verbet i presens:

Studenten **redogör** för teorier om... osv.

En central regel för betygskriterier är att de – bortsett från de kvalitativa krav som studenten ska uppfylla för att uppnå en viss betygsnivå – *inte* får innehålla något annat än de förväntade studieresultaten. Det innebär att ordvalet utöver de tillagda kvalitetsuttrycken ska vara detsamma. Samma verb och objekt ska användas. Om ett FSR består av flera komponenter (t.ex. flera olika aktiva verb) är det möjligt att för tydlighetens skull dela upp det så att det motsvaras av mer än ett betygskriterium. Se exempel 3 längre fram i texten.

Det är viktigt att FSR ska vara explicita och i idealfallet *självbärande*. Detta behandlas i IÄD:s dokument om förväntade studieresultat⁵. Om innehållet i en kurs är av sådan art att det inte är möjligt att ha självbärande FSR behöver även innehållsbeskrivningen infogas i betygskriteriedokumentet, tillsammans med FSR.

Som tidigare nämnts rekommenderas den som arbetar med att skriva en kursplan att samtidigt också arbeta med betygskriterierna, både när nya kurser skapas och när befintliga kursplaner revideras. På så sätt är det lättare att upptäcka eventuella inkonsekvenser mellan kursens FSR och betygskriterier innan kursplanen har fastställts. Därigenom undviks nya revideringar i en redan fastställd kursplan, något som inte går att göra förrän inför nästkommande termin.

Utformning av betygskriterier

Olika betygsskalor

Vid Stockholms universitet är huvudregeln att den sjugradiga betygsskalan (A–F) används⁶. Undantag utgör kurser eller delkurser som omfattar högst 4 hp eller som till övervägande del består av praktiska moment, t.ex. laborationer, praktik eller exkursioner. Dessa kurser kan bedömas enligt en tvågradig (G–U) eller tregradig (VG–G–U) skala. VFU-kurser ska bedömas enligt den tregradiga skalan med undantag av kortare kurser (högst 4 hp) som kan bedömas med den tvågradiga skalan.

⁴ För uppdragsutbildningar används "deltagaren" istället för "studenten".

⁵ *Förväntade studieresultat vid LÄD – rekommendationer*, s. 2. Sökväg till dokumentet finns i fotnot 3.

⁶ Läs mer om detta i Stockholms universitets *Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå*, (dnr SU FV-0152-25), s. 15–16.

Den sjugradiga betygsskalan

På IÄD finns en mall för betygskriterier för bedömning enligt den sjugradiga skalan. Denna mall ska följas. Med mallen som utgångspunkt anges betygskriterier för E, C och A i de fält som är tomma i denna tabell:

Betygskriterier

E	
D	Betyget D ges om den sammantagna bedömningen är att studentens kunskaper bäst motsvarar en nivå mellan betygen C och E.
C	
B	Betyget B ges om den sammantagna bedömningen är att studentens kunskaper bäst motsvarar en nivå mellan betygen A och C.
A	

Grundregeln är att varje betygskriterium uttrycker *med vilken kvalitet* studenten behöver uppfylla varje FSR för att prestationen ska bedömas motsvara dessa betygssteg. Syftet är att skapa tydliga distinktioner mellan betygsstegen, och progressionen mellan dessa steg ska vara bedömningsbar.

Prestationens kvalitetsnivå beskrivs i de flesta fall med hjälp av adverbiala uttryck, såväl enskilda ord (t.ex. "översiktligt" eller "nyanserat") som fraser (t.ex. "på ett sammanhängande sätt" eller "med god förtrogenhet"). För en differentiering mellan betygsstegen C och E behöver minst ett av kriterierna för C ha ett uttryck för högre kvalitetskrav i förhållande till betygssteg E. Samma princip gäller för skillnaden mellan A och C.

Det är i teorin möjligt att endast ett av de förväntade studieresultaten i en kurs ligger till grund för differentieringen mellan betygsstegen medan resten av kriterierna för de högre betygsstegen överensstämmer med minimikravet för betyget E. I praktiken kan det i ett sådant fall bli svårt att avgöra vad som motsvarar de mellanliggande betygen B och D då det endast finns ett differentierat betygskriterium att basera bedömningen på. En rekommendation är därför att fler än ett betygskriterium bör vara differentierat för de olika betygsnivåerna.

Exempel på tänkbara uttryck för kvalitetskrav ges i en bilaga som medföljer detta dokument. Uttrycken kan många gånger modifieras med hjälp av bestämmningar som exempelvis "mycket", "god", "väl" och "genomgående" för att ge förstärkning åt en viss kvalitet. Formuleringar som "i huvudsak", "i de flesta fall", "viss", "delvis", "till viss del" m.fl. kan också fungera bra tillsammans med kvalitetsuttryck, men däremot inte stå ensamma, eftersom de då ger en förminsande betydelse. Ett exempel ges här, hämtat från UM8106:

Förväntat studieresultat:

För godkänt resultat på kursen ska studenten kunna:

- beskriva teoretiska perspektiv på flerspråkighet och lärande... osv.

Motsvarande betygsriterium för betyget E:

Studenten beskriver **på ett i huvudsak utförligt sätt** teoretiska perspektiv på flerspråkighet och lärande... osv.

Nedanstående modifierade exempel med ett ensamt "i huvudsak" ger däremot en förminskande betydelse eftersom det då uttrycker att studenten inte uppfyller det aktuella FSR fullt ut:

Studenten beskriver **i huvudsak** teoretiska perspektiv på flerspråkighet och lärande... osv.

Betygssteget E motsvarar kravet för ett godkänt betyg på delkursen eller kursen. Kvalitetsuttryck som förminskar de krav som uttrycks i de förväntade studieresultaten ska inte användas.

Nedan följer några exempel på formuleringar för E, C och A som valts ut då de anes ligga i linje med vad som hittills nämnts och är från kurser inom olika ämnesinriktningar. För översiktlighetens skull tas endast enstaka exempel på FSR upp och standardformuleringarna för betygen D och B (se tabellen ovan) har tagits bort. Kursiveringarna finns här för att det ska framgå tydligt vilka kvalitetsuttryck som har tillkommit utöver vad som står i de förväntade studieresultat som betygsriterierna utgår från. Sådana kursiveringar ska inte finnas i de slutgiltiga dokumenten.

Exempel 1

För godkänt resultat på kursen ska studenten kunna:

- planera undervisning som kan stödja flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling.

E	Studenten planerar, <i>med teoretisk förankring</i> , undervisning som kan stödja flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling <i>på ett i huvudsak rättvisande sätt</i> .
C	Studenten planerar, <i>med teoretisk förankring</i> , undervisning som kan stödja flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling <i>på ett nyanserat och insiktsfullt sätt</i> .
A	Studenten planerar, <i>med teoretisk förankring</i> , undervisning som kan stödja flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling <i>på ett problematiserande, självständigt och insiktsfullt sätt</i> .

(USS104, VT26)

Exempel 2

För godkänt resultat på kursen ska deltagaren kunna:

- redovisa och diskutera resultat av undervisningsutvecklande arbete i relation till uppsatta mål samt föreslå former för spridning och kollegial granskning.

E	Deltagaren redovisar och diskuterar <i>översiktligt</i> resultat av undervisningsutvecklande arbete i relation till uppsatta mål samt föreslår former för spridning och kollegial granskning.
C	Deltagaren redovisar och diskuterar <i>på ett utvecklat sätt</i> resultat av undervisningsutvecklande arbete i relation till uppsatta mål samt föreslår former för spridning och kollegial granskning.
A	Deltagaren redovisar och diskuterar <i>med analytisk skärpa</i> resultat av undervisningsutvecklande arbete i relation till uppsatta mål, föreslår <i>välmotiverade</i> former för spridning och kollegial granskning.

(CH001U, VT26)

Exempel 3

För godkänt resultat på kursen ska studenten kunna:

- diskutera undervisning, bedömning och betygsättning samt identifiera undervisnings- och bedömningsdiskurser

E	Studenten diskuterar undervisning, bedömning och betygsättning i de olika skolämnena <i>på ett i huvudsak utförligt sätt.</i> Studenten identifierar undervisnings- och bedömningsdiskurser i de olika skolämnena <i>på ett i huvudsak tydligt och korrekt sätt.</i>
C	Studenten diskuterar undervisning, bedömning och betygsättning <i>på ett utförligt sätt.</i> Studenten identifierar <i>genomgående</i> undervisnings- och bedömningsdiskurser <i>på ett tydligt och korrekt sätt.</i>
A	Studenten diskuterar undervisning, bedömning och betygsättning <i>på ett utförligt och nyanserat sätt.</i> Studenten identifierar <i>genomgående</i> undervisnings- och bedömningsdiskurser <i>med precision.</i>

(UMU60G, VT26)

De två- och tregradiga betygsskalorna

Vissa kurser, eller delar av kurser, examineras med en två- eller tregradig betygsskala (G–U respektive VG–G–U) istället för den sjugradiga skalan. Betyget G förhåller sig i dessa fall på samma sätt till de motsvarande förväntade studieresultaten som betyget E gör på den sjugradiga skalan, dvs. att kriterierna för G utgör kravet för ett godkänt betyg. För betygssteget VG på den tregradiga skalan krävs att ytterligare, högre kvalitetskrav anges i förhållande till vad som gäller för G, på minst ett av kriterierna.

VFU-kurser som i regel bedöms enligt den tregradiga skalan behandlas i ett separat avsnitt mot slutet av detta dokument.

Kurser med mer än en betygsskala och sammanvägning av betyg

I en kurs eller delkurs kan mer än en betygsskala tillämpas. I kurser som i sin helhet betygssätts enligt den sjugradiga skalan (A–F) är regeln att minst hälften av kursens högskolepoäng måste bedömas enligt denna skala. I en sådan kurs får följaktligen antalet hp som bedöms med den två- eller tregradiga skalan inte överstiga hälften av kursens totala poängomfattning.

En aspekt som behöver beaktas i arbetet med både kursplaner och betygskriterier är hur betygen för olika delar av en kurs ska sammanvägas. Detta kan vara särskilt komplext när olika betygsskalor används för skilda moment inom samma kurs. Det är viktigt att principerna för sammanvägning är transparenta, och en inbördes viktning av de olika delarna ska framgå. Detta gäller oavsett om bedömningen av de olika delarna sker enligt en och samma betygsskala eller med skilda sådana. Dessa principer kan anges i kursplanen, betygskriterierna eller kursbeskrivningen. Se mer om detta nedan, under rubriken "Var ska informationen om principer för sammanvägning finnas?".

Uppdelningen mellan vad som bedöms med den ena eller den andra betygsskalan kan ske enligt flera olika principer. Här kommer två exempel:

- Det finns kurser där samma FSR (ett eller flera) bedöms med mer än en examinationsform, till exempel både en skriftlig inlämningsuppgift och en muntlig examination. Om exempelvis den skriftliga uppgiften bedöms med den sjugradiga skalan och den muntliga examinationen med den tregradiga skalan är det viktigt att det framgår vilka principer som gäller för sammanvägning av betyget. Har någon av de två examinationsformerna större tyngd än den andra?
- I andra kurser bedöms vissa FSR med en examinationsuppgift, t.ex. en salstentamen, medan andra FSR bedöms genom ett eller flera separata examinerande moment. Detta kan ske enligt antingen en och samma betygsskala eller med skilda skalor. Liksom i föregående exempel är det i detta fall viktigt med transparens och tydlighet gällande vilka principer som gäller. Har något eller några av de examinerade förväntade studieresultaten större tyngd än andra? Vad krävs för ett A på hela kursen? A på den del som bedöms sjugradigt och VG på den andra? Vad krävs för betyget C? osv.

Det kan som sagt finnas ytterligare sätt än dessa två att kombinera betygsskalor när det gäller bedömning av olika delar av en kurs. Oavsett vilken uppdelningen är behöver det tydligt framgå vad som gäller för att uppnå ett visst betyg på hela kursen.

Var ska informationen om principer för sammanvägning finnas?

När det gäller en kurs som består av flera delkurser ska, enligt Humanistiska fakultetens mall, alltid principen för sammanvägning av de olika delkurserna anges i kursplanen. I övriga fall behöver information om principer för sammanvägning av resultaten inte anges direkt i kursplanen. De kan meddelas i betygskriterierna eller kursbeskrivningen om de inte anges i kursplanen. Det beror lite på kursens beskaffenhet var information om sammanvägningsprinciper passar bäst. Till exempel kan det för en kurs med delkurser som har separata delkursbeskrivningar vara lämpligt att information om sammanvägning av resultaten på olika moment i delkurserna återfinns i just dessa delkursbeskrivningar.

Huvudsaken är att det blir tydligt för studenterna – och givetvis också för lärarna – vad som bedöms med vilka betygsskalor och hur sammanvägningen av detta sedan görs. Om själva principerna inte framgår i kursplanen ska det där finnas en hänvisning till var dessa finns tillgängliga.

Betygskriterier för VFU-kurser

Som tidigare har nämnts utgör VFU-kurser ett undantag från SU:s huvudregel om den sjugradiga betygsskalan då dessa kurser i regel bedöms enligt den tregradiga skalan (VG–G–U). Vad som också utmärker dessa kurser är att de innehåller en stor mängd förväntade studieresultat, vilket beror på den stora mängd examensmål som är knutna till VFU i examensordningen för respektive lärarprogram. I dessa kurser är många FSR dessutom komplexa då de i flera fall består av flera verb uppräknade efter varandra. Detta medför att även betygskriterierna blir omfattande och komplexa i jämförelse med vad som gäller för andra kurser. Därför kan avsteg från IÄD:s generella principer för betygskriterier (inklusive mallen) förekomma i syfte att främja tydlighet och överskådlighet i dokumenten. Inom VFU-kurserna finns det ytterligare faktorer att ta hänsyn till. Enhetlighet med VFU-kurser som ges av andra institutioner vid SU är en sådan faktor. En annan är ett behov av anpassning till VFU-rapportens utformning när det gäller att ange med vilken kvalitet de olika målen behöver uppnås. Ännu en part är involverad i bedömningen av studentens prestationer, utöver SU och studenten själv, nämligen handledaren. Ett behov av anpassning till handledarperspektivet kan föranleda att ytterligare avsteg behöver göras från IÄD:s mall och principer.

Avslutning

Som framgår av detta dokument är utformningen av betygskriterier till stor del styrd av ett övergripande regelverk. Samtidigt finns det ett visst utrymme för anpassningar utifrån de enskilda kursernas skilda innehåll och förutsättningar. Förhoppningsvis kan detta dokument, inklusive bilagan, tjäna som både vägledning och inspiration.

BILAGA: Förslag på uttryck för kvalitetskrav